

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.009.01.2019

Pan
Marcin Krupa
Prezydent Miasta Katowice
Urząd Miasta Katowice
ul. Młyńska 4
40-098 Katowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/066 – Postępowanie ze zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi) na terenie miast

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta w Katowicach ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marcin Krupa, Prezydent Miasta Katowice ² od 8 grudnia 2014 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Organizacja i realizacja zadań związanych z obecnością zwierząt wolno żyjących (dzikich) na terenie miasta w aspekcie ich ochrony i opieki, a także porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2017 r. do czasu zakończenia kontroli (17 kwietnia 2019 r.), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Aleksander Górniak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/81/2019 z 19 marca 2019 r.2. Magdalena Śleziak, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/82/2019 z 19 marca 2019 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ Dalej: „Urząd”.

² Dalej: „Prezydent”.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489; dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Działania *Urzędu* związane z obecnością zwierząt wolno żyjących (dzikich) na terenie Miasta były prawidłowe i skuteczne. Problem pojawiania się i bytowania dzikich zwierząt na terenie miasta został przez *Urząd* zidentyfikowany. *Urząd* był przygotowany organizacyjnie i posiadał opracowane procedury postępowania w takich przypadkach. W dokumentach planistycznych gminy uwzględniono wymagania ochrony przyrody, w tym w szczególności możliwość przemieszczania się zwierząt wolno żyjących i ich ochronę siedlisk. *Urząd* realizował działania mające na celu propagowanie odpowiednich postaw i zachowań wobec zwierząt wolno żyjących (dzikich) oraz prowadził na swoim terenie akcje edukacyjno-informacyjne dla mieszkańców dotyczące postępowania ze zwierzętami dzikimi. Ponadto współpracował z organizacjami pozarządowymi, finansując działania zapobiegające migracji tych zwierząt na tereny zamieszkałe.

Zadania związane z ograniczeniem penetracji zamieszkałych terenów miasta przez zwierzęta dzikie były powierzane uprawnionym i odpowiednio przygotowanym podmiotom zewnętrznym, zgodnie z wewnętrznymi regulacjami *Urzędu* w tym zakresie. W umowach wprowadzono mechanizmy właściwego nadzoru nad wykonawcami oraz zapisy dotyczące odpowiedzialności za niewłaściwe wykonanie umowy (w tym kary umowne). Forma i zasady wynagradzania pozwalały na rzetelne rozliczenie ponoszonych wydatków.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja i realizacja zadań związanych z obecnością zwierząt wolno żyjących (dzikich) na terenie miasta w aspekcie ich ochrony i opieki, a także porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców

Opis stanu faktycznego

1.1. *Urząd* podejmował na swoim terenie działania związane z obecnością zwierząt wolno żyjących (dzikich), w aspekcie ich ochrony i opieki, a także porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców. I tak: w zarządzeniu wewnętrznym Nr 478/2016 Prezydenta Miasta Katowice⁶ sprawy dotyczące postępowania ze zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi) zostały przypisane bezpośrednio do zakresu działania dwóch wydziałów:

- Zarządzenia Kryzysowego⁷, któremu przyporządkowane zostały dwa zadania, tj.: podejmowanie działań mających na celu ograniczenie penetracji zamieszkałych terenów Miasta przez zwierzęta leśne oraz wydawanie poleceń miejskim służbom i inspekcjom w razie wystąpienia bezpośredniego zagrożenia społeczności lokalnej m.in. w zakresie bezpieczeństwa sanitarno-weterynaryjnego;
- Kształtowania Środowiska⁸, któremu m.in. przypisano zadanie organizowania akcji odszczurzenia.

(akta kontroli str. 3-30)

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Zarządzenie wewnętrzne Nr 478/2016 Prezydenta Miasta Katowice z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie ustalenia zakresu działania poszczególnych komórek organizacyjnych i samodzielnych stanowisk pracy *Urzędu* Miasta Katowice wraz ze zm.

⁷ Dalej: „WZK”.

⁸ Dalej: „WKS”.

Czterem pracownikom (dwóm pracownikom WZK oraz dwóm WKŚ) zostały przypisane zadania dotyczące postępowania ze zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi). Pracownicy ww. wydziałów posiadali wykształcenie odpowiednie do zakresu przypisanych im zadań⁹.

(akta kontroli str. 31-36, 37-53)

W powyższym zakresie Sekretarz Miasta¹⁰ wyjaśnił m.in., że: „(...) Pracownicy Wydziału Kształtowania Środowiska posiadają kierunkowe wykształcenie cywilne, natomiast pracownicy Wydziału Zarządzania Kryzysowego zajmują się zadaniami koordynacyjno-interwencyjnymi, w czasie których nie wykonują zadań bezpośrednio, lecz przez wyspecjalizowane podmioty, z którymi *Urząd Miasta* w Katowicach ma podpisane umowy na wykonanie określonych zadań”.

(akta kontroli str. 31-36)

Ww. pracownicy w okresie objętym kontrolą nie uczestniczyli w szkoleniach dotyczących tego zagadnienia. Jak wyjaśnił Sekretarz Miasta pracownicy WZK nie uczestniczyli w szkoleniach, ponieważ nie było takiej konieczności i nie było to celowe, gdyż: „(...) zadania interwencyjne dotyczące zwierząt wolno żyjących (dzikich) realizowane są w WZK od połowy 2008 r. i pracownicy posiadają długoletnie doświadczenie, którym często służyli innym jednostkom samorządu terytorialnego przy rozwiązywaniu ich problemów z interwencjami w stosunku do zwierząt wolno żyjących; (...)”. Natomiast „(...) pracownik WKŚ, który odpowiedzialny jest za prowadzenie rejestru zwierząt egzotycznych i opracowywanie projektu uchwały Rady Miasta Katowice w sprawie przyjęcia programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności zwierząt uczestniczył przed okresem objętym kontrolą w szkoleniach poruszających powyższą problematykę. Ponieważ środki zabezpieczone w budżecie miasta na szkolenia pracowników *Urzędu* są ograniczone, za niecelowe uznano ponowne kierowanie tego samego pracownika na szkolenie organizowane przez tę samą fundację, z niemalże identycznym programem”.

(akta kontroli str. 31-36, 386-390)

1.2. W okresie objętym kontrolą, Audytor Wewnętrzny wyodrębnił w działalności *Urzędu* 20 obszarów ryzyka, gdzie jednym z nich był obszar „Bezpieczeństwo i utrzymanie porządku publicznego i prawnego”. Obszar ten po przeprowadzonej analizie wskazywał niskie ryzyko dla zadania „Zapobieganie zagrożeniom środowiskowym”, w którym ujęto m.in. czynności związane z wolno żyjącymi (dzikimi) zwierzętami na terenie miasta. W związku z powyższym, obszar ten nie został ujęty w planie kontroli i audytu.

Podobnie WZK oszacował występowanie zagrożeń związanych ze zwierzętami wolnożyjącymi na niskim poziomie. Działania WZK, w części dotyczącej dzikich zwierząt, miały charakter interwencyjny i sprowadzały się do reagowania w przypadkach, gdy pojawienie się tych zwierząt stwarzało zagrożenie dla bezpieczeństwa mieszkańców, zagrożenia w ruchu drogowym lub strat materialnych w mieniu komunalnym.

Sekretarz Miasta wskazał, że w związku ze stwierdzonymi zagrożeniami WZK podjął działania prewencyjno-interwencyjne w zakresie: współpracy z kołami łowieckimi w południowej części miasta w celu utworzenia tzw. „pasów zaporowych”, mających na celu zapobieganie wchodzeniu dzików na tereny miejskie, organizacji akcji usypiania dzików; zbierania rannych zwierząt z terenu

⁹ Przykładowo Kierownik Referatu Zarządzania Kryzysowego i Monitorowania posiadał wykształcenie wyższe o kierunku administracja; główny specjalista w Wydziale Kształtowania Środowiska posiadała wykształcenie wyższe (kierunek geografia, specjalność: kształtowanie i ochrona środowiska).

¹⁰ W regulaminie organizacyjnym *Urzędu* nadzór nad WZK i WKŚ powierzono Sekretarzowi Miasta.

miasta i przewożenie ich do schroniska dla dzikich zwierząt w Mikołowie; zbierania martwych zwierząt leśnych, ptaków i przekazanie ich do utylizacji; dobijanie rannych dzikich zwierząt w wyniku wypadków komunikacyjnych, których stan nie rokował wyzdrowienia oraz odstrzał redukcyjny dzików i lisów.

(akta kontroli str. 31-36, 386-390)

1.3. W ramach Planów Zarządzania Kryzysowego Miasta Katowice¹¹, Urząd opracował procedurę *postępowania ze zwierzętami leśnymi/dzikimi na terenie miasta*, która dotyczyła m.in. usypiania i wywożenia zwierząt z terenów zamieszkałych na obszary leśne. W Planie Zarządzania Kryzysowego z 2017 r. procedura ta została poszerzona o wskazanie możliwości zlecenia przez WZK odstrzału redukcyjnego dzików i lisów.

(akta kontroli str. 31-36, 54-60)

Jak podał w wyjaśnieniach Sekretarz Miasta, „(...) W zakresie pozostałych działań stosowane są nieudokumentowane procedury zwyczajowo przyjęte z uwagi na prosty schemat rozwiązań (...), tj.:

- w przypadku odstrzału redukcyjnego dzików i lisów – po zebraniu informacji od mieszkańców konkretnego rejonu miasta miało miejsce telefoniczne zlecenie przez pracownika WZK objęcia tego terenu patrolem myśliwego wykonującego odstrzał redukcyjny i dokonania w miarę możliwości odstrzału;
- w przypadku dobijania zwierząt wolnożyjących (dzikich), których stan nie rokował wyzdrowienia, a które zostały ranne w wyniku kolizji komunikacyjnych – po otrzymaniu zgłoszenia dyżurny Straży Miejskiej wysyłał firmę zbierającą ranne i martwe zwierzęta z dróg, która to firma zgłaszała konieczność dobicia albo gdy ze zgłoszenia bezpośrednio wynikało, iż zwierzę należy dobić – zgłaszano taką konieczność do myśliwego realizującego tą usługę na rzecz *Urzędu*;
- w przypadku rannych zwierząt – dyżurny Straży Miejskiej po otrzymaniu zgłoszenia wysyłał firmę zbierającą zwierzęta z dróg w celu zabrania zwierzęcia i przewiezienia go do schroniska dla wolnożyjących zwierząt w Mikołowie”.

Procedury reakcji na zdarzenia z udziałem zwierząt wolno żyjących (dzikich), zarówno te sformalizowane w formie pisemnej jak i te w formie zwyczajowo przyjętej, pozwalały na weryfikację prawidłowości i rzetelności działania, tj. m.in. poprzez rejestrowanie tych zgłoszeń, dokumentowanie zleceń przeprowadzenia interwencji, a następnie sprawdzenie jej wykonania.

(akta kontroli str. 31-36)

W kontrolowanym okresie łączny plan¹² wydatków na realizację zadań związanych ze zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi) na terenie miasta wynosił 814,0 tys. zł (co stanowiło 0,01% z wszystkich planowanych wydatków miasta), a wydatkowano w tym okresie kwotę 458,0 tys. zł (co stanowiło 0,005% wszystkich wydatków miasta)¹³.

(akta kontroli str. 94-96, 145-146)

¹¹ Dalej: Planem ZK. W okresie kontrolowanym obowiązywały dwa Plany ZK tj.: Plan ZK z dnia 20 września 2014 r., zatwierdzony przez Wojewodę Śląskiego z dniem 15 grudnia 2014 r. oraz kolejny Plan ZK z dnia 28 lipiec 2017 r. zatwierdzony przez Wojewodę Śląskiego z dniem 10 października 2017 r.

¹² W ostatecznych planach za okres 2016 r.–2019 r. (28 marca br.)

¹³ W okresie objętym kontrolą tj. 2016 r.–2019 r. (28 marca br.) odpowiednio zaplanowano w pierwotnych i ostatecznych planach wydatki związane z postępowaniem wobec zwierząt wolnożyjących (dzikich): w 2017 r. – 248,50 tys. zł; w 2018 r. – 278,50 tys. zł; na dzień 28 lutego 2019 r. – 287 tys. zł.; natomiast wydatkowano odpowiednio: w 2017 r. – 226,55 tys. zł; 2018 r. – 218,59 tys. zł; na dzień 28 lutego 2019 r. – 12,87 tys. zł.

1.4. *Urząd* realizując dyspozycję art. 3 pkt 1 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody*¹⁴ uwzględnił wymagania ochrony przyrody m.in. w programach ochrony środowiska, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W okresie objętym kontrolą w *Urzędzie* obowiązywały dwa programy ochrony środowiska. Pierwszy – „Program ochrony środowiska dla Miasta Katowice na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021”¹⁵ oraz drugi - „Program Ochrony Środowiska dla Miasta Katowic na lata 2017-2020”¹⁶.

W pierwszym POŚ zagadnienia związane z obecnością zwierząt dziko żyjących zostały przedstawione w rozdziale dotyczącym oceny aktualnego stanu środowiska w mieście, w części dotyczącej korytarzy ekologicznych. Wskazano, że na terenie miasta znajdują się m.in.:

- międzynarodowy korytarz spójności obszarów chronionych „Mleczna”, będący najważniejszym korytarzem w mieście, i który jest m.in. siedliskiem płazów i ptaków wodnoblotnych;
- krajowe korytarze spójności obszarów chronionych;
- regionalny korytarz spójności obszarów chronionych: „Brynica”;
- regionalny przystanek ptasi „Stawy Szopienickie”;
- korytarze migracji ssaków kopytnych.

W strategii krótkoterminowej do 2017 r., jako cel krótkoterminowy wskazano m.in. ochronę obszarów i obiektów chronionych przed zainwestowaniem, dewastacją i zaśmiecaniem. Natomiast w strategii długoterminowej do roku 2021 wskazano jako cel długoterminowy ochronę, zachowanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej, w tym ochronę dolin rzecznych.

W dniu 14 marca 2019 r. Wiceprezydent Miasta Katowice, wykonując dyspozycję art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*¹⁷, przedstawił Przewodniczącemu Rady Miasta raport z realizacji ww. POŚ, celem przedłożenia go Radzie Miasta.

(akta kontroli str. 748-753)

W drugim POŚ w sposób ogólny zidentyfikowano problem pojawiania się dzikich zwierząt w mieście oraz wskazano obszary i kierunki interwencji w tym zakresie poprzez ujęcie w nim m.in. następujących faktów:

- w obszarze interwencji pn. „Zasoby przyrodnicze” w zakresie dotyczącym „Trendów zmian” – wskazano, że zwiększeniu uległa liczebność zwierzyny leśnej;
- w „Uwarunkowaniach obecnego stanu” – zdiagnozowano brak przejść dla zwierząt (w tym zwierząt małych) przy drogach na obrzeżach miasta; presję inwestycyjną, która dotyczy zabudowy mieszkaniowej, drogowej, usługowej – zarówno na obszarach porolnych, jak i na obrzeżach lasów i innych użytkach zielonych, w tym na lokalnych korytarzach migracji zwierząt. Wskazano również na ograniczenie możliwości migracji małych zwierząt poprzez niewłaściwe rozwiązania inżynieryjno-budowlane (ogrodzenia na podmurówkach, brak przepustów pod drogami);
- w „Celach, kierunkach interwencji i zadaniach” - określono następujące zadania: „Opracowanie i przyjęcie zbioru zasad dobrej praktyki w zakresie planowania, projektowania, urządzania i utrzymania zielonej infrastruktury

¹⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, ze zm., dalej: „ustawa o ochronie przyrody”.

¹⁵ Przyjęty uchwałą Rady Miasta Katowice Nr LVII/1318/14 z dnia 29 października 2014 r.

¹⁶ Przyjęty uchwałą Rada Miasta Katowice Nr XLIV/832/17 z dnia 22 czerwca 2017 r. Dalej: „POŚ”.

¹⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 799, ze zm., dalej: „ustawa Prawo ochrony środowiska”.

miasta oraz ochrony zwierząt dziko żyjących w przestrzeni miasta oraz „Edukacja różnych grup społecznych i zawodowych i utrzymanie zieleni w skali miejsca i osiedla”.

(akta kontroli str. 331-36, 77-88)

W pozostałych dokumentach planistycznych gminy zagadnienia związane z ochroną przyrody, w tym możliwość przemieszczania się i ochrona siedlisk zwierząt wolno żyjących (dzikich) zostały ujęte w następujący sposób:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta – w okresie objętym kontrolą obowiązywała uchwała nr XXI/483/12 Rady Miasta Katowice z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice – II edycja”(Studium), która zgodnie z art. 10 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*¹⁸ określała obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochronę przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk. Wskazano tereny biologicznie predysponowane do przemieszczania się i tworzenia siedlisk zwierząt w postaci lasów oraz ich połączeń, jakimi są korytarze ekologiczne. W części dotyczącej kierunków zagospodarowania przestrzennego w rozdziale VII „Obszary i zasady ochrony środowiska” ustalono zasady kształtowania systemów i podsystemów obszarów przyrodniczo - krajobrazowych i rekreacyjnych oraz korytarzy ekologicznych. Wprowadzono zapisy umożliwiające migrację gatunków i wymianę materiału genetycznego. Ponadto, w obszarach „zieleni o funkcji rekreacyjnej” i „zieleni o funkcji przyrodniczo-ekologicznej” wprowadzono zapisy nakazujące stosowanie rozwiązań umożliwiających swobodną i bezpieczną migrację zwierząt oraz niepowodujących utrudnień w ich migracji. Część Studium dotycząca uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego wskazywała obszary prawnie chronione oraz cenne przyrodniczo, w tym siedliska. W części dotyczącej kierunków zagospodarowania przestrzennego, dla obszarów cennych przyrodniczo oraz o wiodącej funkcji przyrodniczo-krajobrazowej i rekreacyjnej, określono zasady ich kształtowania, w tym ochronę siedlisk i możliwość migracji gatunkowej;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego – w okresie objętym kontrolą Rada Miasta Katowice uchwaliła 21 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (*mpzp*), w tym cztery zmiany obowiązujących planów. Zgodnie z art. 15 ust. 2 pkt 3 ustawy o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* Prezydent Miasta przy sporządzaniu ww. *mpzp* określił w nich zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu. Spośród uchwalonych *mpzp* jeden posiadał bezpośrednie zapisy odnoszące się do migracji zwierząt. Był to plan przyjęty uchwałą nr XLIV/838/17 Rady Miasta Katowice z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* dla obszaru obejmującego fragmenty terenów górniczych Polskiej Grupy Górniczej Sp. z o.o. KWK „Wujek” i KWK „Ruda Ruch Halemba”, położonego w rejonie ul. Panewnickiej w Katowicach – część obejmująca dolinę potoku Ślepiotki. Wprowadzono w nim wymóg stosowania rozwiązań konstrukcyjnych przepustów i ogrodzeń, uwzględniających możliwość migracji zwierząt. Dwa plany odnosiły się pośrednio do tematyki przemieszczania się zwierząt, tj. wprowadzono w nich korytarze ekologiczne umożliwiające ruch zwierząt. Były to plany przyjęte uchwałami:

¹⁸ Dz.U. z 2018 r. poz. 1945, ze zm., dalej: „ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym”.

- nr XLIV/838/17 Rady Miasta Katowice z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* dla obszaru obejmującego fragmenty terenów górniczych Polskiej Grupy Górniczej Sp. z o.o. KWK „Wujek” i KWK „Ruda Ruch Halemba”, położonego w rejonie ul. Panewnickiej w Katowicach - część obejmująca teren w rejonie ulic Hadyny, Kijowskiej i Ostrawskiej;
- nr VI/101/19 Rady Miasta Katowice z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* obszaru Subcentrum Południe w Katowicach w rejonie ulic Rolnej i Kłodnickiej z wyłączeniem części zachodniej przy linii kolejowej.

W Strategii Rozwoju Miasta „Katowice 2030” nie ujęto szczegółowych zapisów dotyczących możliwości przemieszczania się i ochrony siedlisk zwierząt wolno żyjących (dzikich);

Sześć planów określało tereny o przeznaczeniu przyrodniczym. Nie regulowały one bezpośrednio tematyki przemieszczania się i ochrony siedlisk zwierząt wolno żyjących, jednakże swoimi ustaleniami umożliwiały im to, m.in. poprzez wprowadzenie wymogu stosowania rozwiązań konstrukcyjnych przepustów i ogrodzeń, uwzględniających możliwość migracji zwierząt. Były to następujące plany przyjęte następującymi uchwałami Rady Miasta Katowice:

- nr XLV/858/17 z dnia 27 lipca 2017 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* dla terenu zlokalizowanego w rejonie ulic Wróblewskiego i Podhalańskiej w Katowicach;
- nr XLVIII/901/17 z dnia 26 października 2017 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* obszaru położonego w rejonie ulicy Gospodarczej w Katowicach - część północno-wschodnia;
- nr LVII/1166/18 z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* obszaru położonego w rejonie ulicy Janusza Korczaka w Katowicach;
- nr LVIII/1208/18 z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* dla obszaru Śródmieścia Katowic - część w rejonie ulic Ks. P. Skargi i F. Wincklera;
- nr IV/60/19 z dnia 24 stycznia 2019 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* dla obszaru położonego przy ulicy Lipowej w Katowicach;
- nr VI/100/19 z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia *mpzp* w obszarze fragmentu terenów górniczych Polskiej Grupy Górniczej S.A. KWK „Wujek” i KWK „Katowice-Kleofas” obejmującego obszar położony w rejonie autostrady A4 i ulicy Upadowej w Katowicach.

W pozostałych ośmiu *mpzp* nie wprowadzono bezpośrednich zapisów uwzględniających przemieszczanie się i ochronę siedlisk zwierząt wolno żyjących, przeznaczając tereny na antropogeniczne.

(akta kontroli str. 742-745)

1.5. *Urząd* w kontrolowanym okresie, realizując dyspozycję art. 4 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody prowadził działalność edukacyjną, informacyjną i promocyjną w dziedzinie ochrony przyrody, w tym dotyczącą postępowania ze zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi):

- na stronie internetowej BIP *Urzędu* zamieszczano¹⁹ informacje jak należy się zachować w przypadku spotkania dzików oraz podano numer alarmowy, na który należy dzwonić. Na ww. stronie zamieszczono również informację dotyczącą rozrzucaenia szczepionek przeciwko wścieklicznie lisów (dwukrotnie w: 2017 r. i 2018 r. oraz raz w 2019 r.);

¹⁹Informacja zamieszczona od dnia 21 lipca 2008 r. do nadal:
<https://bip.katowice.eu/UrządMiasta/KatalogUslug/dokument.aspxr=56233&menu=580>

- posadowiono trzy drewniane budki w ramach budżetu obywatelskiego w 2018 r. pn. „Kaczkomaty na Dolinie Trzech Stawów”, gdzie nieodpłatnie umożliwiono pobranie zbilansowanej karmy dla kaczek i dzikiego ptactwa wodnego w celu ich dokarmiania w okresie jesienno-zimowym, dodatkowo w tym zakresie przeprowadzono akcję promocyjno-edukacyjną w lokalnych mediach²⁰ oraz wystosowano pismo do katowickich szkół i przedszkoli²¹ promujące przeprowadzenie w plenerze zajęć edukacyjnych dotyczących tematyki dokarmiania dzikiego ptactwa;
- w 2018 r. trzykrotnie²² przeprowadzono cykl prelekcji tematycznych poświęconych ochronie owadów pożytecznych, w ramach inicjatywy lokalnej pn. „Człowiek przyjacielem owadów – budujemy dom dla zapylaczy”;
- zorganizowano 28 wycieczek ornitologicznych w 2017 r. oraz 28 w 2018 r. w trybie tzw. „małych grantów” w ramach zadania „Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego”.
(akta kontroli str. 31-36, 247-258, 494-503)

1.6. Realizując dyspozycję art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt²³, *Urząd* podejmował działania na rzecz ochrony zwierząt, współdziałając w tym zakresie z odpowiednimi instytucjami i organizacjami krajowymi. W uchwalonych rocznych programach współpracy miasta Katowice z organizacjami pozarządowymi na 2016 r., 2017 r., 2018 r. i 2019 r.²⁴ każdorazowo w § 8 pkt 4 ppkt 10 „Ekologia i ochrona środowiska” określono priorytetowe zadania publiczne przeznaczone do realizacji organizacjom pozarządowym, takie jak: edukacja ekologiczna, współdziałanie w realizacji ekorozwoju i zrównoważonego rozwoju, ochrona praw zwierząt, przeciwdziałanie bezdomności zwierząt.
(akta kontroli str.260-356, 268, 332-333)

Natomiast w „Wieloletnim programie współpracy miasta Katowice z organizacjami pozarządowymi na lata 2016–2020”²⁵ zadanie w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi w przedmiocie kontroli nie zostało ujęte.

(akta kontroli str. 149-150, 240-245, 357-385)

Sekretarz Miasta w powyższym zakresie wyjaśnił, że *Urząd* dysponował informacjami na temat podmiotów, których statutowym celem jest ochrona zwierząt tj.: Górnośląskim Kołem Ornitologicznym oraz Fundacją „S.O.S. dla zwierząt”. Równocześnie wskazał, że w ewidencji prowadzonej przez Wydział Spraw Obywatelskich *Urzędu* znajdowały się następujące organizacje pozarządowe, które w swoich celach statutowych zawierały działania na rzecz

²⁰ Zamieszczono artykuły w prasie i serwisach internetowych: Nasze Katowice – wydanie specjalne ISSN 1899-9530 (str. 11); serwis KATO obywatel 29 listopada 2018 r.: <http://katoobywatel.katowice.eu/aktualnosci/trzy-kaczkomaty-stanely-w-dolinie-trzech-stawow-to-projekt-z-budzetu-obywatelskiego/> serwis Budżet Obywatelski Katowice 19 grudnia 2018 r.: <http://bo.katowice.eu/Aktualnosci/Strony/Bud%C5%BCet-Obywatelski-w-s%C5%82u%C5%BCbie-zwierz%C4%85t.aspx>

²¹ Szkoły i przedszkola znajdujących się w obrębie Jednostki Pomocniczej nr 4.

²² W terminach: 13 kwietnia 2018 r. w Miejskim Domu Kultury w Katowicach, ul. Markiewki 44a (Katowice – Bogucice), 19 kwietnia 2018 r. w Filii Miejskiej Biblioteki Publicznej, ul. Strzelców Bytomskich 21, Katowice-Dąbrówka Mała oraz 11 maja 2018 r. w Miejskim Domu Kultury w Katowicach, ul. Marcinkowskiego 13 a (Katowice-Zawodzie).

²³ Dz. U. z 2019 r. poz. 122; dalej: „ustawa o ochronie zwierząt”.

²⁴ 1. Program współpracy miasta Katowice z organizacjami pozarządowymi na 2017 rok przyjęty uchwałą nr XXXI/625/16 Rady Miasta Katowice z dnia 26 października 2016 r.; 2. Program współpracy miasta Katowice z organizacjami pozarządowymi na 2018 rok przyjęty uchwałą nr XLVIII/906/17 Rady Miasta Katowice z dnia 26 października 2017 r.; 3. Program współpracy miasta Katowice z organizacjami pozarządowymi na 2019 rok przyjęty uchwałą nr LXII/1250/18 Rady Miasta Katowice z dnia 25 października 2018 r.

²⁵ Przyjętym uchwałą nr XVII/308/15 Rady Miasta Katowice z dnia 29 października 2015 r.

ochrony zwierząt tj.: Fundacja „Świat Zwierzętom”, Fundacja „Pro Animals”, Liga Ochrony Przyrody Zarząd Okręgu w Katowicach.

(akta kontroli str. 149-150, 240-245)

W ramach współpracy z Górnośląskim Kołem Ornitologicznym, które realizowało m.in. zadanie pn. „Rzuć oko na Maroko i Trzy Stawy” w 2017 r. i 2018 r. oraz „Rzuć oko na Maroko i Trzy Stawy. Ptasia wiosna w Katowicach!” (zadanie realizowane od dnia 8 kwietnia 2019 r.) *Urząd* wskazał na osiągnięcie następujących rezultatów²⁶:

- obalono negatywny stereotyp Katowic, jako miasta przemysłowego ze zniszczoną przyrodą, poprzez ukazanie wysokich walorów przyrodniczych Stawu Maroko i Doliny Trzech Stawów;
- ukształtowano i ugruntowano proekologiczne, przyjazne przyrodzie postawy mieszkańców Katowic przez rozbudzenie pasji obserwacji ptaków;
- zwiększono ochronę miejscowej przyrody przez powstanie nieformalnej, lokalnej wspólnoty, wyczułonej na zachowanie środowiska w dobrym stanie, a skupionej wokół Stawu Maroko i Doliny Trzech Stawów;
- przez wykorzystanie przyjaznego spacerowiczom otoczenia akwenów, ich przyrodniczej zasobności oraz łatwego dojazdu wypromowano Staw Maroko i Dolinę Trzech Stawów, jako cel świadomych wycieczek przyrodniczych.

(akta kontroli str.149-150, 240-258)

1.7. W okresie objętym kontrolą *Urząd*, realizując wymóg art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1995 r. *Prawo łowieckie*²⁷, współpracował z czterema kołami łowickimi²⁸, które dzierżały obwody łowieckie w południowych dzielnicach miasta (gdzie występowały największe problemy z pojawianiem się dzików na terenach zamieszkałych), poprzez zawarcie z nimi umów zlecenia w ramach, których zobowiązano je do założenia i utrzymania w obwodach łowieckich pasów zaporowych (w lasach oraz na drogach migracji dzików na tereny zamieszkałe).

Urząd przesyłał do kół łowieckich²⁹ oraz Polskiego Związku Łowieckiego - Zarządu Okręgowego w Katowicach³⁰ zawiadomienia o wszczęciu postępowania administracyjnego³¹ w sprawie wydania decyzji o odstrzale redukcyjnym zwierząt łownych, tj. dzików i lisów na terenie Miasta Katowice, na obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich oraz decyzje³² w ww. zakresie.

Ponadto *Urząd* przekazywał³³ do Nadleśnictwa Katowice m.in. dane na dzień zakończenia roku obrachunkowego kół łowieckich, które dotyczyły „zwierząt

²⁶Wskazane w „Uproszczonych sprawozdaniach realizacji zadania publicznego” z realizacji umów: nr 2146/2017 z dnia 20 września 2017 r. oraz 2891/2018 z dnia 20 września 2018 r.

²⁷Dz. U. z 2018 r. poz. 2033, ze zm.; dalej: „ustawa Prawo łowieckie”.

²⁸Tj. kołami łowickimi: „Cietrzew” ul. Reta Śmitłowicka 1 (43-190 Mikołów), „Tumak” ul. Zacisze 19 (41-400 Mysłowice), „Trop” ul. Lędzińska 5 (40-749 Katowice) oraz „Daniel” ul. Damrota 92 (43-100 Tychy). W okresie objętym kontrolą Prezydent Miasta opiniował dla sześciu kół łowickich roczne plany łowieckie na sezony: 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019

²⁹Zawiadomienie, jak i decyzje o odstrzale redukcyjnym, przesłano do czterech kół łowieckich z którymi współpracował *Urząd*, jak i również do Koła Łowieckiego „Bażant” ul. Zwycięstwa 2 (41-103) Siemianowice Śl.

³⁰Z siedzibą przy ul. Zwycięstwa 2, 41-103 Siemianowice Śląskie.

³¹Zawiadomienia dotyczące decyzji obowiązujących w okresie objętym kontrolą tj. Nr ZK-I.5520.1.22.2016.IS z dnia 21 października 2016 r., nr ZK-I.5520.1.19.2017.IS z dnia 11 października 2017 r. oraz nr ZK-I.5520.1.15.2018.IS z dnia 15 października 2018 r. (wszystkie zawiadomienia były podpisane przez Naczelnika WZK z upoważnienia Prezydenta Miasta Katowice).

³²W okresie objętym kontrolą obowiązywały trzy decyzje dotyczące odstrzalu redukcyjnego zwierząt łownych, tj. dzików w granicach administracyjnych Miasta Katowice na obszarach obwodów łowieckich wyłączonych z użytkowania (w przypadku szczególnego zagrożenia w prawidłowym funkcjonowaniu obiektów produkcyjnych i użyteczności publicznej przez zwierzynę), tj. decyzja o nr ZK-I.5520.1.22.2016.IS z dnia 02.11.2016 r., decyzja nr ZK-I.5520.1.17.2017.IS z dnia 31.10.2017 r., decyzja ZK-I.5520.1.15.2018.IS z dnia 29.10.2018 r. (decyzje podpisane były przez Naczelnika WZK z upoważnienia Prezydenta Miasta Katowice).

³³W dniach 3 marca 2017 r., 4 kwietnia 2018 r. oraz 2 kwietnia 2019 r.

komunikacyjnych” (tj. martwych zwierząt leśnych, których zgon był wynikiem zdarzenia komunikacyjnego) w celu informowania tych kół o stratach w zwierzynie i ujęcia ich w przeprowadzanej inwentaryzacji.

(akta kontroli str. 149-154, 155-203)

- 1.8. Prezydent Miasta nie zawiadamiał Powiatowego Lekarza Weterynarii o dostrzeżonych objawach chorób zwierząt wolno żyjących (dzikich), ponieważ, jak podał Sekretarz Miasta, w okresie objętym kontrolą do *Urzędu* nie wpłynęły od mieszkańców, służb, instytucji i innych podmiotów takie informacje.

Równocześnie wskazał, że podmioty realizujące na zlecenie *Urzędu* usługi w zakresie zbierania padłych zwierząt leśnych oraz odstrzału redukcyjnego lisów informowały Powiatowego Lekarza Weterynarii o takich przypadkach. W okresie objętym kontrolą wykonawca odstrzału redukcyjnego powiadamiał Powiatową Inspekcję Weterynaryjną o dokonaniu odstrzału redukcyjnego i przekazał jej celem przebadania 9 szt. lisów³⁴. Natomiast w przypadku konieczności zebrania z terenu miasta martwego dzika, przedstawiciel podmiotu realizującego usługi w zakresie zbierania padłych zwierząt leśnych, każdorazowo telefonicznie informował Powiatową Inspekcję Weterynaryjną³⁵ o tym fakcie, podając dokładną lokalizację zwłok dzika. Przed zebraniem zwłok do utylizacji przedstawiciel PIW pobierał ze zwłok próbki w celu ich zbadania w kierunku afrykańskiego pomoru świń (ASF).

(akta kontroli str. 149-154, 214-224)

- 1.9. W okresie objętym kontrolą *Urząd* dysponował rzetelnymi danymi dotyczącymi zdarzeń komunikacyjnych, spowodowanych przez zwierzęta wolno żyjące (dzikie), pozyskanymi od podmiotu realizującego na zlecenie *Urzędu* usługi w zakresie zbierania padłych zwierząt. Z danych tych wynikało, że z dróg na terenie miasta zebrano łącznie 448 sztuk³⁶ martwych dzikich zwierząt.

(akta kontroli str. 149-154, 228-233)

Jak podał w wyjaśnieniach Sekretarz Miasta, *Urząd* nie dysponował danymi o skutkach zdarzeń komunikacyjnych spowodowanych przez dzikie zwierzęta. Ponadto wyjaśnił, że Wydział Transportu w ramach działań związanych z analizami bezpieczeństwa ruchu analizował dane pozyskane od Policji, w których brak było rozróżnienia umożliwiającego wskazanie zwierząt (dzikich) jako przyczyny wypadków. Natomiast Miejski Zarząd Ulic i Mostów w Katowicach, będący zarządcą dróg na terenie miasta, dysponował własnymi danymi odnośnie zdarzeń drogowych z udziałem dzikich zwierząt. Dane te pochodziły z analizy wniosków odszkodowawczych przesyłanych do Zarządu przez poszkodowanych w takich wypadkach. Dane za okres objęty kontrolą przedstawiają się następująco: w 2017 r. – 6 wniosków, w 2018 r. – 7 wniosków, do 31 marca 2019 r. – brak wniosków. Jak wskazał Sekretarz Miasta dane zbierane przez Miejski Zarząd Ulic i Mostów mogły nie być tożsame z danymi zbieranymi przez WZK na podstawie zleceń wyjazdów podmiotu realizującego na zlecenie *Urzędu* usługi w zakresie zbierania padłych zwierząt. *Urząd* nie występował do innych zarządców dróg o udostępnienie danych w zakresie zdarzeń zagrażających mieszkańcom miasta, w tym zdarzeń komunikacyjnych ze zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi).

(akta kontroli str. 149-154)

³⁴ odpowiednio w: 2017 r. – 5 szt., 2018 r. – 3 szt., I kwartał 2019 r. – 1 szt.

³⁵ Dalej: "PIW".

³⁶ odpowiednio w: 2017 r. – 215 sztuk, w 2018 r. – 188 sztuk i w I kwartale 2019 r. – 45 sztuk.

W okresie objętym kontrolą *Urząd*, w związku ze zgłoszeniami mieszkańców dotyczącymi pojawiania się na ulicy Telewizyjnej wiewiórek i zajęcy, stanowiących zagrożenie dla ruchu drogowego, jako zarządca tej drogi, w dniu 21 marca 2018 r. wprowadził zmianę organizacji ruchu na tej ulicy, poprzez ustawienie dwóch znaków A-30 „Inne niebezpieczeństwo” z tabliczką uzupełniającą T-0 „Zwierzęta leśne na drodze”.

Jak wyjaśnił Sekretarz Miasta, w przypadku podobnego problemu przy ulicy Złotej odstąpiono od wprowadzania zmiany w projekcie organizacji ruchu z uwagi na obowiązujące już na tej ulicy ograniczenie prędkości do 30 km/h, uznając je za wystarczające zabezpieczenie.

(akta kontroli str. 149-150, 240-245, 386-390, 485-493)

- 1.10. W okresie objętym kontrolą *Urząd* nie zapewnił możliwości przyjmowania okazów gatunków dzikiej fauny (tj. zwierząt egzotycznych, w tym szczególnie niebezpiecznych) od ich posiadaczy w ramach uzgodnień, jak i nie zawarł umów/porozumień z podmiotami w tym zakresie, ponieważ jak wyjaśnił Sekretarz Miasta nie było takiej potrzeby. Równocześnie wskazał, że w przypadku, gdyby zaistniała potrzeba odbioru od właścicieli zwierząt egzotycznych, szczególnie gatunków uznanych za niebezpieczne, *Urząd* będzie starał się znaleźć odbiorcę wśród zarejestrowanych posiadaczy tego samego gatunku i z nim zawrzeć porozumienie.

(akta kontroli str. 149-154)

W okresie objętym kontrolą w prowadzonym przez *Urząd* „Rejestrze dokumentów rejestracyjnych zwierząt egzotycznych” ujęto łącznie 75 posiadaczy żywych zwierząt gatunków wymienionych w załącznikach A i B Rozporządzenia Rady WE nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory, w drodze regulacji handlu nimi³⁷ (zgodnie z załącznikiem nr 1, 2 i 3).

W powyższym okresie liczba zarejestrowanych zwierząt, wymienionych w załącznikach A i B rozporządzenia Rady WE nr 338/97, przedstawiała się następująco:

- w 2017 r. - 98 osobników (z czego najwięcej osobników gatunków takich jak: pyton królewski - 25 osobników, boa madagaskarski - 16 osobników, kameleon jemeński - 8 osobników, boa leśny - 5 osobników, świergotka seledynowa - 5 osobników oraz żółw grecki - 5 osobników);
- w 2018 r. - 47 osobników (z czego najwięcej osobników gatunków takich jak: pyton królewski - 9 osobników, nierozłączka Fischera - 4 osobniki, aksolotl meksykański - 4 osobniki, felsuma madagaskarska - 4 osobniki oraz kameleon jemeński - 3 osobniki);
- w I kwartale 2019 r. - 18 osobników (z czego najwięcej osobników gatunku kameleon jemeński - 3 osobniki).

(akta kontroli str. 149-154, 504-507)

- 1.11. Realizując dyspozycję art. 4 ust. 2 pkt 8 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach³⁸, w regulaminach utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta Katowice³⁹ określono m.in. obszary podlegające obowiązkowej deratyzacji i terminy jej przeprowadzenia, poprzez wskazanie terenów przeznaczonych do deratyzacji, którymi były obszary zabudowy mieszkaniowej, produkcyjnej, handlowej i usługowej, itp. oraz,

³⁷ Dz. U. UE L z 3 marca 1997 r., dalej: „rozporządzenia Rady WE nr 338/97”.

³⁸ Dz. U. z 2018 r. poz. 1454, ze zm., dalej: „ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach”.

³⁹ W kontrolowanym okresie regulaminy utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta Katowic wprowadzone zostały uchwałami Rady Miasta Katowice: nr XXIV/495/16 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Śląsk. z 2016 poz. 2732) oraz XLVII/871/17 z dnia 21 września 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Śląsk. z 2017 r., poz. 5173).

że powszechne akcje odszczurzenia organizowane będą dwukrotnie w ciągu roku, w okresie wiosennym i jesiennym.

(akta kontroli str. 106, 115)

W okresie objętym kontrolą, Prezydent Miasta Katowice wydał trzy Zarządzenia⁴⁰ w sprawie przeprowadzenia akcji odszczurzenia na terenie miasta Katowice, które zawierały ustalone w porozumieniu z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Katowicach⁴¹ terminy przeprowadzenia ww. akcji. Przedmiotowe zarządzenia, w każdym z kontrolowanych lat, przekazywane były do: PPIS, administratorów nieruchomości, szpitali oraz Wydziału Komunikacji Społecznej (w celu rozpowszechnienia informacji o akcji deratyzacji wśród mieszkańców Katowic poprzez zamieszczenie jej w miejskich publikacjach informacyjnych oraz miejscowej prasie).

(akta kontroli str. 116-144)

1.12. W okresie objętym kontrolą do *Urzędu* w zakresie spraw dotyczących dzikich zwierząt wpłynęła jedna skarga na Zarząd Cmentarza Komunalnego w Katowicach, która dotyczyła niezabezpieczenia terenu cmentarza i dewastacji grobów przez dzikie zwierzęta. W związku z powyższym w *Urzędzie* przeprowadzono postępowanie wyjaśniające oraz poinformowano adresata skargi o podjętych działaniach w celu zapobiegnięcia ww. zdarzeniom, skarga ta została rozpatrzona zgodnie przepisami ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *kodeksu postępowania administracyjnego*⁴². Ponadto do *Urzędu* wpłynęło 27 wniosków, w tym dotyczących: dzików i innych zwierząt żyjących w sąsiedztwie zabudowań, gołębi i innych ptaków stanowiących problem dla mieszkańców miasta, posadowienia karmników oraz podjęcia działań ochronnych zwierząt m.in. wiewiórek i bażantów.

W kontrolowanym okresie do *Urzędu*, w zakresie objętym niniejszą kontrolą NIK, nie wpłynęły wnioski o udostępnienie informacji publicznej.

(akta kontroli str. 94-95, 147-148, 238-239)

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Działania *Urzędu* związane z obecnością zwierząt wolno żyjących (dzikich) na terenie miasta były prawidłowe i skuteczne. Problem pojawiania się i bytowania dzikich zwierząt na terenie miasta został przez *Urząd* zidentyfikowany i opracowano w tym celu stosowne procedury celem organizacyjnego przygotowania się do radzenia sobie z tym problemem. W dokumentach planistycznych gminy uwzględniono wymagania ochrony przyrody, w tym w szczególności możliwość przemieszczania się i ochronę siedlisk zwierząt wolno żyjących. *Urząd* podejmował działalność mającą na celu propagowanie odpowiednich postaw i zachowań wobec zwierząt wolno żyjących (dzikich) oraz prowadził na swoim terenie akcje edukacyjno-informacyjne dla mieszkańców odnośnie postępowania ze zwierzętami dzikimi. Ponadto współpracował z organizacjami pozarządowymi finansując działania zapobiegające migracji tych zwierząt na tereny zamieszkałe.

⁴⁰ Zarządzenia Prezydenta Miasta Katowice odpowiednio w latach: w 2017r. - nr 1296/2017 z dnia 24 marca 2017 r., w 2018 r. - nr 1864/2018 z dnia 20 marca 2018, w 2019 r. - nr 188/2019 z dnia 12 marca 2019 r.

⁴¹ Dalej: „PPIS”.

⁴² Dz.U. z 2017 r. poz. 1257, ze zm., dalej: „kpa”.

2. Powierzanie i nadzorowanie wykonywania opieki nad zwierzętami dzikimi

Opis stanu
faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą realizację zadań mających na celu ograniczenie penetracji zamieszkałych terenów miasta przez zwierzęta dzikie oraz opiekę nad nimi *Urząd* zlecił podmiotom zewnętrznym, tj.:

2.1.1. Zadania związane ze zbieraniem z terenu miasta i utylizacją padłej dzikiej zwierzyny i porzuconej żywności, wylapywaniem rannych zwierząt leśnych i przekazywaniem ich do schroniska dla dzikich zwierząt, przewożeniem zdrowych zabłąkanych zwierząt na tereny leśne, załadunek i transport na obszary leśne uśpionych i nieuśpionych w ramach akcji przesiedlania zwierząt.

Oszacowania kosztów usługi dokonano na podstawie planowanych kosztów sporządzonych w oparciu o ceny rynkowe z danego roku. Z uwagi na wysokość szacunkowej kwoty zamówienia (wartość usługi nie przekraczała wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 tys. euro), zgodnie z art. 4 pkt 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*⁴³ odstąpiono od stosowania przepisów tej ustawy. Umowy były zawierane z tym samym podmiotem prywatnym na okres jednego roku, a jego wybór dokonywany był w oparciu o procedury zawarte w obowiązującym w danym okresie „Regulaminie udzielania zamówień publicznych *Urzędu Miasta Katowice*”⁴⁴, a w szczególności w „Regulaminie udzielania zamówienia na podstawie art. 4 pkt 8 ustawy *Prawo zamówień publicznych*”⁴⁵ z zastosowaniem procedury „zapytanie ofertowe”. Ogłoszenie o zamówieniu zostało umieszczone na stronie internetowej *Urzędu*. Właściciel przedsiębiorstwa posiadał decyzję Powiatowego Lekarza Weterynarii w Katowicach z dnia 20 listopada 2013 r, wydaną w oparciu o dyspozycję art. 6 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*⁴⁶, dokonującą rejestracji działalności w zakresie produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych. W umowach zobowiązano przedsiębiorcę do całodobowej dyspozycji oraz określono maksymalne limity czasowe podjęcia interwencji od momentu otrzymania zlecenia od Straży Miejskiej bądź pracowników WZK *Urzędu*. Ponadto nałożono na właściciela przedsiębiorstwa obowiązek posiadania odpowiedniego sprzętu do realizacji zamówienia, tj. m.in. sprzętu do wylapywania dzikich zwierząt, do transportu żywych, rannych i padłych zwierząt, chłodni do przechowywania zebranych padłych dzikich zwierząt do czasu przekazania ich do utylizacji i dodatkowo odpowiedniego do właściwych wymogów sanitarnych zabezpieczenia indywidualnego osób biorących w niej udział oraz ich przeszkolenia w zakresie konwojowania zwierząt. W umowach zawarto również zapisy dotyczące odpowiedzialności za niewłaściwe wykonanie umowy (w tym kary umowne). Forma i zasady wynagradzania ustalone w umowach na poszczególne lata pozwalały na rzetelne rozliczenie ponoszonych wydatków. Jako załącznik do umów dołączony był cennik poszczególnych usług, a rozliczenie umowy następowało w oparciu o miesięczne faktury, do których załączane były zestawienia wykonanych usług, potwierdzone przez Straż Miejską bądź pracownika WZK *Urzędu*. W okresie objętym

⁴³ Dz. U. z 2018 r. poz. 1986 ze zm.; dalej: „ustawa Pzp”.

⁴⁴ Zarządzenie wewnętrzne nr 267/2016 z dnia 27 lipca 2016 r. Prezydenta Miasta Katowice zmienione zarządzeniem nr 331/2016 z dnia 21 września 2016 r. oraz zarządzenie wewnętrzne nr 25/2017 z dnia 20 stycznia 2017 r.

⁴⁵ Zarządzenie wewnętrzne nr 268/2016 Prezydenta Miasta Katowice z dnia 27 lipca 2016 r.

⁴⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1967.

kontrolą, w ramach realizacji niniejszych umów wykonano 1 689 interwencji, w tym m.in. dostarczono do schroniska dla wolno żyjących zwierząt 619 sztuk, a koszty jakie poniósł *Urząd* z tego tytułu kształtowały się następująco: w 2017 r. – 85,0 tys. zł, w 2018 r. – 101,7 tys. zł i w I kwartale 2019 r. – 9,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 225-227, 508- 558, 559-603)

- 2.1.2. Zadania związane z przyjmowaniem do schroniska rannych i wymagających opieki zwierząt dziko żyjących, zapewnieniem im fachowej opieki, ponoszeniem kosztów zakupu żywności oraz sprzętu i wyposażenia zapewniającego im odpowiednich warunków przebywania realizowane były w oparciu o umowy, które były zawierane z tym samym przedsiębiorcą na okres jednego roku, a jego wybór dokonywany był w oparciu o obowiązujące w danym okresie regulaminy udzielania zamówień publicznych. W zaświadczeniu o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej ww. przedsiębiorcy wskazano jako przedmiot działalności m.in.: działalność usługową wspomagającą chów i hodowlę zwierząt, działalność ogrodów botanicznych i zoologicznych oraz obszarów i obiektów ochrony przyrody.

Umowy zostały zawarte przy zastosowaniu procedur określonych w „Regulaminie udzielania zamówienia na podstawie art. 4 pkt 8 ustawy Prawo zamówień publicznych”. Umowa na 2017 r. została zawarta przy zastosowaniu tzw. procedury „zamówienie o wartości nie większej niż 5 000 euro”. Natomiast umowy na lata 2018 i 2019 zostały zawarte przy zastosowaniu tzw. procedury „negocjacje z jednym wykonawcą”. Zgodnie z pkt 18 ww. regulaminu negocjacje z jednym wykonawcą można było zastosować jeśli m.in.: „ze względu na specyficzny charakter (...) usług (...) uzasadnione jest zlecenie realizacji zamówienia konkretnemu wykonawcy”. We wnioskach o odstąpienie od stosowania przepisów ustawy *Pzp* dla zamówień udzielanych na podstawie art. 4 pkt 8 ww. ustawy, jako uzasadnienie wyboru procedury „negocjacje z jednym wykonawcą”, wskazano iż: „(...) Z uwagi na konieczność ratowania życia zwierząt zasadnym jest wybór przedsiębiorcy, który jest jedynym podmiotem wykonującym tego typu usługi na Górnym Śląsku”.

Na terenie Górnego Śląska, zgodnie z wykazem Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt zamieszczonym na stronie internetowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska⁴⁷ znajdowały się dwa podmioty, tj.: Nadleśnictwo Katowice oraz podmiot prywatny, działające pod tym samym adresem. Zakres działalności Nadleśnictwa Katowice obejmował m.in. opiekę nad ptakami, ssakami i gadami, tym samym był szerszy od zakresu działalności podmiotu prywatnego, który obejmował wyłącznie ssaki i ptaki. Sekretarz Miasta wyjaśnił: „(...) mimo, że na stronie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, w wykazie Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt wykazywane są dwa podmioty prowadzące działalność w oparciu o odpowiednie decyzje Ministra Środowiska (...), to *de facto* w decyzjach dotyczących obu tych podmiotów jako osoba odpowiedzialna za kierowanie ośrodkiem wskazana jest osoba (...) Leśniczego Leśnictwa Reta.” Dodatkowo wskazał on, że w obu decyzjach jednym z warunków utworzenia i prowadzenia ośrodka rehabilitacji zwierząt jest ten sam punkt adresowy, co ma związek z faktem, iż schronisko położone jest zarówno na działkach geodezyjnych należących do: Nadleśnictwa Katowice, prywatnego przedsiębiorcy oraz do Miasta

⁴⁷ <https://www.gdos.gov.pl/osrodki-rehabilitacji-zwierzat>

Mikołów, którego tereny użytkowane są przez tego przedsiębiorcę na podstawie stosownej umowy.

(akta kontroli str. 508- 558, 604-611, 738-741)

Wynagrodzenie za świadczone usługi ustalono w formie ryczałtowej. Ponadto zobowiązano przedsiębiorcę do składania rocznego sprawozdania zawierającego zestawienie gatunków i liczby zwierząt przyjętych do schroniska z terenu Miasta Katowice, stanu zdrowotnego podczas przyjmowania oraz informacji o możliwości wypuszczenia ich na wolność. W umowach zawarto klauzulę umożliwiającą pracownikom *Urzędu* wgląd do oryginałów dokumentów związanych z realizacją przedmiotu umowy oraz przeprowadzenia oględzin w trakcie trwania realizacji przedmiotu umowy oraz po jej zakończeniu.

W okresie objętym kontrolą *Urząd*, w ramach realizacji niniejszych umów, poniósł następujące koszty: w 2017 r. – 25,0 tys. zł, w 2018 r. – 30,0 tys. zł. i 10,0 tys. w I kwartale 2019 r.

(akta kontroli str. 616-624, 633-642, 736)

Na podstawie analizy dokumentacji związanej z realizacją ww. umów, tj.:

- potwierdzeń zgłoszenia interwencji w zakresie wyłapywania i transportu z terenu Katowic rannych dzikich zwierząt do schroniska oraz przesiedlania do lasu dzikich zwierząt – będących załącznikami do miesięcznych faktur w 2017 r. i 2018 r. wystawianych przez podmiot wykonujący to zadanie;
- ewidencji gatunków zwierząt przyjętych do schroniska z terenu miasta Katowice w okresie 2017 r. i 2018 r. - będącej załącznikiem do faktury wystawionej przez właściciela schroniska;

ustalono, że liczba dostarczonych przez przedsiębiorcę zwierząt do schroniska była większa niż liczba zwierząt zaewidencjonowanych przez to schronisko, tj.: łącznie w latach 2017 – 2018 dostarczono 600 szt. zwierząt, z czego 321 zatrzymano w nim celem ich hospitalizacji.

Rozbieżność dotyczącą większej ilości zebranych z terenu miasta rannych zwierząt wolno żyjących (w szczególności ptaków i nietoperzy), niż wykazane liczby zwierząt rannych przyjmowanych z terenu miasta przez schronisko Sekretarz Miasta tłumaczył m.in. tym, że pracownicy dokonujący zabrania rannego zwierzęcia nie posiadają wykształcenia weterynaryjnego, które pomogłoby na miejscu w ocenie stanu zdrowia zwierzęcia. Ich zadaniem jest zebranie z terenu lub odebranie od zgłaszającego mieszkańca zwierzęcia i przekazanie go do schroniska. O tym, czy zwierzę jest faktycznie ranne lub chore i czy należy je przyjąć decyduje właściciel schroniska w momencie dostarczenia zwierzęcia. Właściciel schroniska wykazuje w swoim zestawieniu pn. *Ewidencja gatunków zwierząt przyjętych (...) z terenu miasta Katowice* tylko te zwierzęta przywiezione przez podmiot zbierający ranne zwierzęta na terenie Miasta, które z uwagi na stan zdrowia pozostały w schronisku, a nie wszystkie, jak np. te, które po udzieleniu krótkotrwałej pomocy zostają wypuszczane na wolność.

(akta kontroli str.625-644, 736)

- 2.1.3. Zadania związane z wykonaniem odstrzału redukcyjnego dzików lub lisów, stwarzających zagrożenie dla funkcjonowania obiektów produkcyjnych i użyteczności publicznej oraz zdrowia i mienia mieszkańców, przebywających na obszarach obwodów łowieckich wyłączonych

z użytkowania, realizowane były na podstawie umów zawieranych z tym samym wykonawcą na okres jednego roku.

Z uwagi na wysokość oszacowanej kwoty zamówienia (wartość usługi nie przekraczała wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 tys. euro), zgodnie z art. 4 pkt 8 ustawy *Pzp* odstąpiono od stosowania przepisów tej ustawy. Wybór wykonawcy dokonywany był w oparciu o procedury określone w „Regulaminie udzielania zamówień publicznych Urzędu Miasta Katowice” – negocjację z jednym wykonawcą. Uzasadnieniem powyższej procedury było m.in. przeprowadzone rozpoznanie pozyskania myśliwego, który mógłby przeprowadzić odstrzał redukcyjny na terenie miasta Katowice. W umowach wskazano m.in., że czynności odstrzału redukcyjnego będą dokonywane wyłącznie na każdorazowe zlecenie odstrzału przez pracowników *Urzędu*, a w przypadku powzięcia przez Zleceniobiorcę informacji z innych źródeł o miejscach bytowania dzików lub lisów i konieczności dokonania odstrzału redukcyjnego zobowiązany był on do telefonicznego poinformowania wskazanego w umowie pracownika *WZK Urzędu*.

W 2017 r. odstrzelono 103 dziki i pięć lisów, w 2018 r. 44 dziki i trzy lisy i w I kwartale 2019 r. dziewięć dzików i jednego lisa.

W okresie objętym kontrolą *Urząd*, w ramach realizacji niniejszych umów, poniósł następujące koszty: w 2017 r. – 37,2 tys. zł i w 2018 r. – 13,8 tys. zł. Na 2019 r. zaplanowano wydatki w kwocie 40,0 tys. zł.

(akta kontroli str.645-665, 736)

- 2.1.4. Zadania mające na celu: usypianie dzikich zwierząt leśnych przebywających na terenie miasta, zakolczykowanie ich oraz prowadzenie ich ewidencji; dobijanie rannych zwierząt (m.in. w wyniku kolizji z samochodami), których stan nie rokuje wyzdrowienia; likwidację siedlisk dzikich zwierząt na posesjach, realizowane były na podstawie umów zawieranych na okres jednego roku z tym samym wykonawcą, będącym osobą fizyczną i członkiem Polskiego Związku Łowieckiego.

Z uwagi na oszacowaną wartość usługi (poniżej 5 tys. euro) wybór wykonawcy został dokonany zgodnie z regulaminem udzielania zamówień publicznych Urzędu Miasta Katowice w ramach negocjacji z jednym wykonawcą.

Zgodnie z ww. umowami, zgłoszenia Zleceniobiorcy miejsca interwencji mogli dokonywać wymienieni w umowie pracownicy *WZK Urzędu*. W przypadku powzięcia przez Zleceniobiorcę informacji z innych źródeł o konieczności wykonania interwencji, zobowiązany on był do telefonicznego poinformowania pracowników *WZK*. Wykonywanie przedmiotu umowy było pisemnie potwierdzane na wystawionym przez Zleceniobiorcę rachunku przez ww. pracowników *WZK Urzędu*.

W 2017 r. uśpiono, a następnie wywieziono do lasu trzy dziki i jedną samą; w 2018 r. i w I kwartale 2019 r. po dziewięć dzików.

W okresie objętym kontrolą *Urząd*, w ramach realizacji niniejszych umów, poniósł następujące koszty: w 2017 r. – 9,8 tys. zł i w 2018 r. – 5, 5 tys. zł. Na 2019 r. zaplanowano wydatki w kwocie 10,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 666-682, 736)

- 2.1.5. Zadania związane z udziałem pracowników kliniki weterynaryjnej w organizowanych przez *Urząd* akcjach przesiedlania zwierząt leśnych z terenu Miasta Katowice, w ramach których pracownik kliniki miał posiadać

anestetyki (środki usypiające) niezbędne do uśpienia dzikich zwierząt (w tym rannych) oraz dobierać i odmierzać właściwe anestetyki (w zależności od gatunku dzikiego zwierzęcia) oraz koordynować działania zmierzające do bezpiecznego i efektywnego uśpienia zwierzęcia, a następnie nadzorować właściwy załadunek uśpionego zwierzęcia, celem przewiezienia go do wskazanego przez służby leśne miejsca, realizowane były na podstawie umów, które były zawierane z tym samym podmiotem na okres jednego roku. Wybór podmiotu wykonującego te zadania dokonywany był w ramach negocjacji z jednym wykonawcą – w oparciu o obowiązujące w danym okresie regulaminy udzielania zamówień publicznych Urzędu Miasta Katowice. Wartość usługi została oszacowana poniżej 5 tys. euro. W umowach zawarto procedury umożliwiające kontrolę wykonania umowy, polegające na zleceniu usług przez wskazanych pracowników *Urzędu*, a następnie na pisemnym potwierdzeniu przez tych pracowników faktu jej dokonania.

W okresie objętym kontrolą *Urząd*, w ramach realizacji niniejszych umów, poniósł następujące koszty: w 2017 r. – 2,0 tys. zł, w 2018 r. – 1,7 tys. zł i w I kwartale 2019 r. 0,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 683-697, 736)

- 2.1.6. Zadania związane z utrzymaniem przez cztery koła łowieckie pasów zaporowych dla dzików, poprzez zakup ziaren kukurydzy paszowej oraz środków odstraszcających lub przywabiających dziki realizowane były na podstawie umów zawieranych z tymi samymi kołami łowieckimi na okres jednego roku, a ich wybór dokonywany był w oparciu o obowiązujące w danym okresie regulaminy udzielania zamówień publicznych Urzędu Miasta Katowice – jako negocjacje z jednym wykonawcą. Rozliczanie umów następowało w formie refundacji kosztów zakupu ziarna kukurydzy paszowej oraz pokrycia kosztów wykonania podorywki gruntu przeznaczonego na pasy zaporowe.

Urząd, w ramach realizacji niniejszych umów, poniósł następujące koszty: w 2017 r. – 44,9 tys. zł i w 2018 r. – 45,0 tys. zł. Na 2019 r zaplanowano wydatki w kwocie 56,0 tys. zł

(akta kontroli str. 698-735, 736)

- 2.2. W latach 2017-2019 (I kwartał), w trakcie trwania umów o świadczenie usług związanych z ograniczaniem penetracji zamieszkałych terenów miasta przez zwierzęta dzikie pracownicy *Urzędu* nie przeprowadzali kontroli warunków wykonania tych umów. Jak wyjaśnił Sekretarz Miasta, w przypadku umów zawartych z przedsiębiorcą świadczącym usługi zbierania rannych zwierząt oraz umów na usypianie zwierząt, odstrzał redukcyjny i nadzorowanie przez weterynarza wywozu dzikich zwierząt, z uwagi na interwencyjny charakter tych działań, w zawartych umowach nie wprowadzono zapisów o kontroli. Wskazał on, że weryfikacja poprawności wykonania zleconych usług następowała w niżej opisany sposób:

- przedsiębiorstwo zbierające z terenu miasta ranne zwierzęta do comiesięcznej faktury dla *Urzędu* dołączało zestawienie wykonanych usług potwierdzane przez Straż Miejską lub pracownika WZK, którzy jako jedyni byli uprawnieni do wydawania zlecenia wyjazdu na interwencję;
- Pan T.K. każdorazowo po dokonaniu odstrzału redukcyjnego dostarczał do WZK druk przyjęcia tuszy dzika do punktu skupu (druk ścisłego zarachowania), który był dowodem wykonania odstrzału oraz podstawą

dla *Urzędu* do wystawienia faktury dla firmy prowadzącej punkty skupu za dostarczoną tuszę;

- w zakresie usypiania i wywożenia dzików z zamieszkałych terenów – poprzez zabezpieczenie przez funkcjonariuszy Straży Miejskiej miejsca interwencji.

(akta kontroli str. 728-740)

2.3. *Urząd* nie wnioskował do podmiotów zewnętrznych o przeprowadzenie kontroli u wykonawców umów o świadczenie usług związanych z ograniczaniem penetracji zamieszkałych terenów miasta przez zwierzęta dzikie, w zakresie przestrzegania przez nich przepisów o ochronie zwierząt. Jedynie schronisko dla wolno żyjących zwierząt w okresie objętym kontrolą, co roku kontrolowane było przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Katowicach, która nie stwierdziła nieprawidłowości i uchybień.

Podobnie, zagadnienia związane z postępowaniem ze zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi) na terenie miasta nie były przedmiotem kontroli wewnętrznej.

(akta kontroli str. 628,632, 740, 746)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba kontroli ocenia pozytywnie realizację przez *Urząd* zadań związanych z wykonywaniem opieki nad zwierzętami wolnożyjącymi. Zadania związane z ograniczeniem penetracji zamieszkałych terenów miasta przez zwierzęta dzikie były powierzane wyspecjalizowanym podmiotom zewnętrznym. W umowach wprowadzono mechanizmy właściwego nadzoru nad wykonawcą oraz zapisy dotyczące odpowiedzialności za niewłaściwe wykonanie umowy (w tym kary umowne). Forma i zasady wynagradzania pozwalały na rzetelne rozliczenie ponoszonych wydatków.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o *NIK* kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury *NIK* w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o *NIK*, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Katowice, dnia 31 maja 2019 r.

Kontroler
Magdalena Śleziak
Inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach